

Van Bruggen

den zonder een voorafgaande nadere toetsing door de S.E.R. Evenwel — hierop is gewezen in het voorlopig verslag op blz. 1 door de daar aan het woord zijnde leden — is het een feit, dat in 1953 ter zake een bepaald compromis tot stand is gekomen. Iedere wijziging hierin moet opnieuw in de Stichting van den Arbeid worden getoetst, en wel vooraf en niet achteraf. Daarop moet men niet anticiperen, zoals in het wetsontwerp geschiedt.

Mijnheer de Voorzitter! Er is als gevolg van de jongste ontwikkeling op het stuk van de lonen een stijging van de reële lonen, waarvoor wij dankbaar zijn. Na de bevrijding moest worden overgegaan — het heette toen tijdelijk, maar niets is blijvender dan het tijdelijke — tot het geven van kinderbijslagen vanaf het eerste kind, omdat verhoging van de grondlonen niet mogelijk bleek in het toenmaals geldende bestel. Zo werd ook differentiatie der kinderbijslagen in verband met de gezinssamenstelling, zij het later, eveneens aanvaard. Thans leven wij in een andere tijd. Daarom is het juist, al is het ten aanzien van dit wetsontwerp tardief, dat de Staatssecretaris deze vragen in de S.E.R. aan de orde wil stellen.

Voor ons zijn de gegeven verhoudingscijfers niet overtuigend, want zij zijn niet sacrosanct. Voor ons is beslissend, dat deze vragen naar juiste maatstaven opnieuw worden getoetst. Zowel door de protestants-christelijke als ook door de rooms-katholieke sociologen is het behoefte-element bij de loonvorming steeds aldus gezien. Het loon zelf — in dit verband genoemd een gezinsgrondloon — moet voldoende zijn voor het levensonderhoud van een gezin, bestaande uit man, vrouw en twee kinderen. Dit levensonderhoud moet redelijk zijn ten aanzien van de sociale en culturele verhoudingen in de huidige samenleving. De kinderbijslagen vormen een aanvulling voor de behoeften van grotere gezinnen. Juist nu wij een werkclassificatie hebben, zoals deze zich heeft ontwikkeld, moet echter het grondloon, d.w.z. het naar prestatie vastgestelde loon, de centrale stam der lonen blijven. De kinderbijslagen moeten een additioneel karakter blijven behouden, al is hierbij een zekere differentiatie in verband met het kinderaantal, zoals nadere bestudering van deze vragen ons heeft doen inzien, sociaal te rechtvaardigen. Maar telkens moet worden getoetst hun hoogte, hier en nu. Mijn verleden staat er waarborg voor, dat ik de zaak van de kinderbijslag een goed hart toedraag. Bij de voorbereiding van wetsontwerpen in de Hoge Raad van Arbeid en in de Vereniging van Raden van Arbeid, d.w.z. in tijden, toen nog in vele kringen, o.a. bij de toenmalige sociaal-democraten en de moderne vakbeweging, maar ook in andere, waaronder liberale kringen, grote weerstanden waren te overwinnen, heb ik in woord en geschrift hiervoor een warm pleidooi gevoerd. Er is een grote kentering in de denkbeelden gekomen. Tegenstanders zijn voorstanders geworden; dit acht ik vooruitgang. In dit verband meen ik niet te moeten ingaan ten principale op het betoog van de geachte afgevaardigde de heer Van de Vliet, die ik overigens van harte gelukwens met de zeer bekwaame maidenspeech, die hij in deze Senaat heeft gehouden. Ik zou de heer Van de Vliet willen zeggen: Wanneer deze oordeelt, dat men via de zogenaamde liberale methode, nl. door belastingmaatregelen alleen, dit vraagstuk zou kunnen oplossen, zal hij zich naar mijn mening toch wel zeer vergissen. Ten opzichte van de gezinnen, die groter zijn en die betrekkelijk lage inkomsten hebben, kunnen belastingvoordelen volstrekt niet compenseren de meerdere kosten, die deze gezinnen hebben. Het is dus niet langs de weg van fiscale aftrek in orde te brengen; hier zal positief additief inkomen uit de centrale loonvereffening moeten toevloeien.

Mijnheer de Voorzitter! Wij moeten ons oordeel dus opnieuw toetsen, d.w.z. niet ten opzichte van de beginselen, maar ten opzichte van de hoogte der kinderbijslagen en de mate, waarin de differentiatie is geschied en zal geschieden. Wanneer het dus zo staat, waarschuw ik ervoor, dit niet te gaan overtrekken, want men zou, als men dit deed, de zaak zelf gaan schaden. Een kinderbijslageregeling zal voor ons

Van Bruggen e. a.

gehele volk houdbaar moeten zijn en blijven. Daarom is her-toetsing steeds nodig. Als wij ons thans ter zake van het wetsontwerp vóór verklaren, geldt zulks ten opzichte van het voorstel tot incidentele verhogingen van de kinderbijslagen met 3, respectievelijk 5 cent voor de bedoelde groepen van kinderen dan ook sans préjudice.

De heer **De Gaay Fortman** (A.R.P.): Mijnheer de Voorzitter! Bij dit onschuldig uitzieende wetsontwerp zijn twee niet onbelangrijke vraagstukken aan de orde, in de eerste plaats het vraagstuk van de verhouding van de kinderbijslag tot het loon en in de tweede plaats het vraagstuk van de verhouding van de kinderbijslagen voor de verschillende kinderen onderling, de vraag dus, of er progressie in de kinderbijslagen moet zijn naar gelang het kindertal stijgt. Beide vraagstukken liggen in het organisatorische overleg in Nederland niet gemakkelijk en zij moeten met tact worden benaderd. Met de verhouding van de kinderbijslag tot het loon heeft men zich de laatste jaren niet in bijzondere mate, naar ik meen, beziggehouden, maar wel met de progressie van de kinderbijslag naar de rangorde der kinderen. Het lid van de Tweede Kamer de heer Berger heeft de historie op dat punt uitstekend uiteengezet. Hij heeft met name ook gewezen op de gevoelige kanten van de materie en heeft eraan herinnerd, dat voor dat vraagstuk van de progressie ongeveer in 1954 een oplossing is gevonden, een oplossing, die men destijds algemeen heeft aanvaard. Er is een zeker voorbereidend werk voor die oplossing verricht in de S.E.R., maar de oplossing als zodanig is ten slotte te voorschijn gekomen uit het overleg in de Stichting van den Arbeid en dit brengt mij, Mijnheer de Voorzitter, op de wijze, waarop ten aanzien van dit wetsontwerp van de zijde der Regering het overleg met het bedrijfsleven is gevoerd. Men kan zich niet aan de indruk onttrekken, dat de Stichting van den Arbeid te elfder ure en te gehaast is ingeschakeld. Nu weet ik wel, dat de geachte bewindsman dit zowel schriftelijk als mondeling heeft bestreden, maar misschien mag ik dan ter verduidelijking van hetgeen ik bedoel gebruik maken van het burgerlijkrechtelijke begrip van de opgewekte schijn. Men is burgerlijkrechtelijk aansprakelijk voor de schijn, die men heeft opgewekt, ook wanneer de werkelijkheid niet met die schijn in overeenstemming is. In die zin meen ik, dat de Staatssecretaris aansprakelijk is voor misschien lichte onlustgevoelens, die bij het georganiseerde bedrijfsleven in verband met de indiening van dit wetsontwerp zijn gewekt. Ik kan mij daarvoor ook beroepen op het advies van de Stichting van den Arbeid; dat advies is uiteraard vervat in hoffelijke termen, maar er is duidelijk uit op te maken, dat, zoal niet bij de stichting, dan toch in de stichting de mening heeft geheerst, dat zij deze adviesaanvraag nauwelijks ernstig kon nemen. Eerst in de memorie van antwoord aan deze Kamer heeft de Staatssecretaris een vrij volledig overzicht gegeven van wat aan de indiening van dit wetsontwerp is voorafgegaan om wat betreft het contact met adviserende instanties. Het blijkt dan — de Staatssecretaris heeft er in zijn rede in de Tweede Kamer even licht op gezinspeeld, maar hij heeft het daar niet uitgewerkt, dat ook de Sociale Verzekeringsraad nog een zekere rol heeft gespeeld. In de Tweede Kamer is deze voor-geschiedenis schriftelijk, noch mondeling helemaal uit de doeken gekomen en misschien mag ik de geachte bewindsman vragen waarom pas aan deze Kamer opening van zaken is gegeven, want ook in de Tweede Kamer is naar de gang van zaken bij de indiening van het wetsontwerp gevraagd. Men zou kunnen zeggen, dat dit weinig vruchtbaar nakaarten is, maar ik wil er toch graag iets van zeggen, omdat er ook overigens symptomen zijn, dat het met het sociaal-economisch overleg in Nederland niet meer zo loopt als voorheen. De wijze, waarop in Nederland dat overleg wordt gevoerd, door de organen, die daarvoor bestaan, en de toon, die daarbij heerst, zijn enig ter wereld. Juist omdat ik weet, dat de Staatssecretaris krachtens zijn maatschappijbeschouwing grote waarde hecht aan dit overleg, zou ik de hoop willen uitspreken, dat hij in

De Gaay Fortman

de toekomst zijnerzijds al het mogelijke zal doen om te voorkomen, dat weer de onlust ontstaat, die nu is ontstaan.

Er is al op gewezen, dat het wetsontwerp enigermate vooruitloopt op een nadere studie inzake de verhouding van de kinderbijslag tot het loon en de verhouding van de kinderbijslagen onderling, het vraagstuk van de progressie. Ik stem de Staatssecretaris toe — ik ben blij, dat ik dat kan doen —, dat dit vooruitlopen niet kan worden gekenschetst als prejudiciëren op de te zijner tijd te vinden definitieve oplossing. Ook hier moet echter weer worden geconstateerd, dat helaas bij sommige bij het overleg betrokken groepen dit enigermate vooruitlopen prikkelend heeft gewerkt.

In de memorie van toelichting zegt de bewindsman, dat het vraagstuk van de verhouding van de kinderbijslag tot het loon zal worden voorgelegd aan het georganiseerde bedrijfsleven om daarover van advies te dienen en voorts heeft hij toegezegd, dat het vraagstuk van de progressie zal worden voorgelegd aan de S.E.R. Mag nu worden aangenomen, dat de verhouding kinderbijslag—loon ook aan de S.E.R. zal worden voorgelegd? Dit zou mij juist lijken, want de twee vraagstukken, verhouding kinderbijslag—loon en verhouding kinderbijslagen onderling, hangen samen en zij zijn, althans naar mijn mening, belangrijke aangelegenheden van sociaal-economische aard, waarover de Regering ingevolge artikel 41 van de Wet op de Bedrijfsorganisatie verplicht is de S.E.R. te horen.

Mijnheer de Voorzitter! Ten besluite zou ik Zijne Excellentie nog eens dringend willen vragen, zijnerzijds alles te doen om het overleg in Nederland op sociaal-economisch gebied in stand te houden, zoals wij het tot nog toe gehad hebben. Het gaat hier om een zaak, die voor het welzijn van ons volk zeer belangrijk is. Niet ver buiten onze grenzen vinden gebeurtenissen plaats, die dit duidelijk onderstrepen.

Toen de Stichting van den Arbeid in 1955 tien jaar bestond, heeft de heer Stikker — de man, aan wie het overleg, zoals het op het ogenblik in Nederland bestaat, naar de mens gesproken te danken is — aan het slot van een rede, die hij daar heeft gehouden, een vergelijking gemaakt tussen de toestand van Nederland in 1945 en de toestand in 1955. De heer Stikker eindigde toen aldus:

„Dat deze spectaculaire ontwikkeling zich kon voltrekken, valt niet in de laatste plaats toe te schrijven aan onze samenwerking.”

„Het is een tastbaar bewijs van de levensvatbaarheid der gedachten, uit welke in de bezettingstijd de bezieling is voortgevloeid tot het voorbereiden van de Stichting van den Arbeid. Toen geloofden wij, dat het onderlinge vertrouwen tussen werkgevers en werknemers, de wederzijdse waardering, de gemeenschappelijk aanvaarde verantwoordelijkheid, krachten in ons volk zou kunnen wekken, welke totdien sluimerend waren gebleven. Thans hebben wij de bevestiging ervan gezien.”

„Men moet, dunkt mij, voornamelijk in het buitenland vertoeven om het vermogen te bewaren, zich over deze krachtontplooiing te kunnen verbazen. Maar wees voorzichtig, dat het niet te vanzelfsprekend wordt. Deze samenwerking is een kostbare plant, die zorg blijft behoeven. Deze zorg is evenzeer nodig, wanneer de bodem schraal is zoals na de bevrijding, als wanneer de welvaart van thans ons de tijdelijkheid en afhankelijkheid van deze welvaart doet vergeten.”

„Dat andere landen deze plant nog niet hebben gevonden, houdt de waarschuwing in, dat de maatschappelijke werkelijkheid ook sterke weerstanden bevat. Ook in ons land zouden deze kunnen doorbreken, indien de waakzaamheid verslapt.”

Ik hoop, Mijnheer de Voorzitter, dat de Staatssecretaris, voor wiens kennis en ervaring, ijver en toewijding ik grote waardering heb, naar deze waarschuwing van de heer Stikker zal willen handelen.

De heer **Maenen** (K.V.P.): Mijnheer de Voorzitter! Na het duidelijk en overtuigend mondelinge antwoord van de Staatssecretaris bij de behandeling van dit wetsontwerp in de Tweede Kamer en na de uitvoerige memorie van antwoord op het voorlopig verslag van deze Kamer kan ik mijn betoog beperken tot het memoreren van enkele feiten en het afleggen van een korte verklaring namens de fractie, waartoe ik de eer heb te behoren. Aan de liberale, ons nogal conservatief in de oren klinkende opvattingen, die vanmiddag door de geachte afgevaardigde de heer Van de Vliet zijn verkondigd met betrekking tot de principia van de kinderbijslag, ga ik thans voorbij, omdat de principia bij dit wetsontwerp niet aan de orde zijn. Bij de behandeling van het wetsontwerp Algemene Kinderbijslagverzekering hopen wij daarop nader te kunnen ingaan.

In het verleden, vanaf 1946, is de loonstijging steeds het uitgangspunt geweest voor de verhoging van de kinderbijslag. De loonronden, ook de zogenaamde welvaartsloonronden, werkten steeds op dezelfde wijze door in de kinderbijslagen. Vrij algemeen vond men het toen redelijk, dat de gezinnen met kinderen evenredig zouden delen in het inhalen van een achterstand en in de toeneming van de welvaart. Meermalen is toen zelfs van verschillende zijden kritiek uitgeoefend op de afwezigheid van het vereiste „automatisme” in de kinderbijslagvoorstellen, in casu op het gemis aan de koppeling van de hoogte der kinderbijslagen aan het indexcijfer van de regelingslonen.

Tot 1957 hebben de loonstijgingen niettemin regelmatig met hetzelfde percentage doorgewerkt in de kinderbijslagbedragen, terwijl tussentijds, nl. met ingang van 1 januari 1954, door de Regering, zeer bewust, een grotere progressie naar het kindertal in de kinderbijslagbedragen werd ingevoerd, zulks op uitdrukkelijk advies van de Stichting van den Arbeid. Voor de grote gezinnen werd in die jaren derhalve een extraverehoging in de kinderbijslagbedragen verwerkt.

Nadien is de verhouding in dit opzicht niet onaanzienlijk gewijzigd als gevolg van het feit, dat sinds januari 1957 de loonontwikkeling slechts zijdelings en op een afwijkende wijze van invloed was op de kinderbijslagverhoging door de verwerking van enkele compensaties en van het dubbeltje duurtoeslag in de kinderbijslag.

Door deze gewijzigde verhouding zijn de kinderbijslagen in de periode van januari 1957 tot 1 januari 1960 procentueel gestegen met 28,6 pct. voor het eerste kind, met 25,4 pct. voor het tweede en derde kind, met 20,5 pct. voor het vierde en vijfde kind en met 18,2 pct. voor het zesde en volgende kinderen. Dus geen progressie meer naar het kindertal, zelfs geen gelijk verhogingspercentage meer, maar een degressie naar het kinderaantal.

Om het huiselijk te zeggen, Mijnheer de Voorzitter, wat vóór 1957 met de ene hand aan de grote gezinnen méér is gegeven, werd sinds 1957 met de andere hand teruggenomen door de ontstane degressie.

Als alle kinderbijslagbedragen vanaf januari 1957 zouden zijn gestegen met het percentage van de stijging voor het eerste kind, nl. met 28,6 pct., of indien de hoogte van de kinderbijslag zou zijn gekoppeld aan het loonniveau sinds 1957, dan zouden de kinderbijslagbedragen op 1 januari 1960, dus vóór de voorgestelde verhogingen als in het voorliggend wetsontwerp, hebben bedragen: 72 cent per dag voor het eerste kind, 81 cent voor het tweede en derde kind, f 1,13 voor het vierde en vijfde kind en f 1,27 voor het zesde en volgende kinderen, of wel 2 cent méér per dag voor het tweede en derde kind, 6 cent voor het vierde en vijfde kind en 10 cent voor het zesde kind en volgende kinderen.

Vergeleken bij de loonontwikkeling, is er dus wel een duidelijke achterstand ontstaan in de ontwikkeling van de kinderbijslagen, speciaal voor de grote gezinnen.

De eerdergenoemde cijfers wijzen niet alleen op een achterstand, maar ook op een vrij sterke discrepantie in de ontwikkeling van de kinderbijslagbedragen, waardoor een duidelijke